

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10.— K pol leta . . . 5.— " četrta leta . . . 2.50 " posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " dvakrat . . . 12 " " " trikrat . . . 10 " za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zaveza in — Družba sv. Mohorja.

Odbor »Družbe sv. Mohorja« hoče imeti po vsej sili najodločnejši boj z našo učiteljsko Zavezo. Ker ni dal natisniti v zadnjem koledarju one »Izjave«, ki smo jo poslali že 20. februarja t. l. na njegov naslov, primorano je bilo Zavezino vodstvo poslati omenjeni družbi sledeči dopis:

Št. 103.

V Ljubljani, dne 19. novembra 1913.

Slavni odbor

»Družbe sv. Mohorja«

v Celovcu.

V povesti »Nevednost in sleparstvo«, ki je bila tiskana v družbenem koledarju za leto 1897., je padla potem knjig, ki jih izdaja slavna »Družba sv. Mohorja«, prva žalitev na učiteljski stan. Vodstvo »Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev« je zahtevalo takrat od družbenega odbora tej žalitvi primernega zadoščenja. Tedanji odbor »Družbe sv. Mohorja« je dal pod vodstvom dr. Val. Müllerja in Jan. Nep. Hutarja užaljenemu učiteljstvu takoj popolno zadoščenje. Družbeni odbor sklepa svojo izjavo tako-le:

»Ume se pa samo ob sebi, da je odbor trdne volje, znanprej vsled dosedanjih izkušenj še bolj paziti na to, da bi se kaka beseda ali kak stavek ne mogel tolmačiti v napačnem smislu. Izražajoč najodločnejše spoštovanje učiteljskemu stanu, želi si odbor »Družbe sv. Mohorja« z vsem učiteljstvom vedno vzajemnega in složnega delovanja narodu in vidi v prospeh.«

Tako zadostilo smo dobili leta 1897. Lani pa je poskrbel odbor »Družbe sv. Mohorja« v družbenem koledarju po dr. J. Pregljevi povesti za slovensko ljudstvo »Preslepljeni in otihi«, da je bilo narodno in napredno učiteljstvo žaljeno na najkrutejši način. »Ne kaka beseda, ali kak stavek«, ampak vsa tendenciozna povest je izrazito preračunjena, da se po kaže »slovenskemu ljudstvu« delovanje učiteljstva zunaj šole nad vse pogubno in v kolikor možni strupeni obliki. Od nas sestavljeno zelo kratko in milo »Izjavo«, katero bi moral prinesiti družbeni koledar za leto 1914., slavni odbor »Družbe sv. Mohorja« kratkoma ni hotel upoštevati, dasi je bila njena vsebina doslovno vzeta iz dotičnega odbrovega dopisa. S tem pa je sedanjí družbeni odbor samo potrdil, da so mu ljubi slični napadi, da družba nikakor ne kreni na pot objektivnosti in nestranskega kulturnega stremjenja, ampak da pada — prepojena s politiško strastjo — vedno nižje in nižje.

Ce že ni hotel dati naprošení odbor javnega zadoščenja v tej obliki, kakor ga vsebuje doposlana »Izjava«, zahteval bi že čisto navaden takt, da bi se to javilo učiteljski Zavezi, bodisi že na kakršenkoli način.

Slavni odbor »Družbe sv. Mohorja« naj vzame torej na znanje, da si narodno in napredno slovensko učiteljstvo ne pusti jemati svojega prepričanja prav od nikogar. Napade na svojo stanovsko čast in neoporečno poštenje bomo skupno z vso ostrostjo odbijali, pa naj pridejo ta natolcevanja magari tudi po spisih doslej nad vse spoštovane »Družbe sv. Mohorja«!

Učiteljstvo, zastopano in združeno v »Zavezi avstr. jugoslov. učiteljskih društev«, dobro ve, kaj mu je sedaj storiti napram »Družbi sv. Mohorja«. Nekaznovano se slovenske mladine s takimi pohujšljivimi spisi ne sme zastrupljati!

Zavezin upravni odbor se bo o tej zadevi v svoji božični seji še enkrat natančno posvetoval, vodstvo Zaveze pa si pridržuje za prihodnje delegacijsko zborovanje vse pravice, da pojasni ta brezprimerno zlobni napad na slovensko učiteljstvo ne samo v stanovskem glasilu, ampak tudi v političnih časopisih vsej slovenski javnosti.

Slučajno ima Zaveza najzanesljivejše podatke, da je prišel spis v koledar z odboro v nedostojnost.

Dokler ne dobi podpisana učiteljska Zaveza od slavnega odbora »Družbe sv. Mohorja« potrebnega zadoščenja, toliko časa bo izvajalo v njej včlanjeno učiteljstvo napram družbi najdalekosežnejše konsekvence.

Vodstvo

»Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev«.

Predsednik: L. Jelenc. Tajnik: V. Rus.

Vabilo na shod vsega slovenskega učiteljstva na Goriškem, ki ga priredi Okrajno goriško učiteljsko društvo v četrtek, dne 4. decembra 1913, v Gorici pri »Zlatem jelenu« ob 10½. uri popoldne po § 2. društvenega zakona. Dnevni red: 1. Gmotno stanje. 2. Predlogi.

Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva v dunajskem parlamentu.

Oficijalno poročilo.

V sredo, 22. oktobra t. l., so prišli v poslansko zbornico zastopniki »Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji«: predsednik M. Hajny, podpredsednik Peter Skalicky in člana odbora Jan Ludvick in Bogdan Skála, kot tudi zastopniki Zveze nemškega učiteljstva v Avstriji: M. Strebl, A. Freisinger, L. Lang, Horntrich, Pratschke, Otter in Langoth, da bi intervenirali na eni strani pri vladi, na drugi pa pri posameznih poslanskih klubih za hitro rešitev malega finančnega načrta. K ministrskemu predsedniku grofu Stürgkhu so vedli deputacijo češki poslanci dr. Kramář in Al. Konečný, poljski poslanci Ign. Rychlik in Bernhard Stern in nemški poslanci dr. H. Damm, dr. Fr. Dinghofer, Avg. Einspinner, vit. J. d'Elvert, Jodok Fink, dr. Gust. Gross, dr. P. Hofmann pl. Wellenhof, R. Marckhl, dr. Alb. vit. pl. Mühlwerth, Raf. Pacher, dr. Jul. Roller, Fr. Schreiter (zastopnik Dež. društva nemškega učitel. na Češkem), dr. Rud. Sommer in Jos. Stöckler.

Predsednik Zveze nemškega učiteljstva M. Strebl je v svojem govoru zahteval, da bi vlada z ozirom na neznosno stanje, v katerem se nahaja učiteljstvo vse države, delala na hitro rešitev malega finančnega načrta in na hitro sprejetje in da bi po močnostih vplivala na obstrukcijske stranke, da bi prenehale z obstrukcijo proti temu načrtu, čigar hitra rešitev in uzakonitev je silno nujna v interesu ureditve neznosnih materialnih razmer učiteljstva v vseh avstrijskih deželah.

Predsednik Nemškonalne poslanske zveze dr. G. Gross priporoča, da bi vlada tej soglasni želji učiteljstva ugodila.

Predsednik »Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji« M. Hajny je izvajal: V imenu vsega slovanskega učiteljstva te državne polovice se popolnoma pridružujem izvajanjem predsednika M. Strebla. Je pa moja dolžnost, da s par besedami omenjam tudi pravne razmere, pod ka-

terimi posebno trpi slovansko učiteljstvo. Tako moram v prvi vrsti omeniti in opozoriti na Kranjsko, kjer se z učitelji, ki niso somišljeniki vladajoče politične stranke, ki odločuje v deželni avtonomiji, ravna na način, ki bije človekoljubnosti v obraz. Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji se devoljuje v najkrajšem času visoki vladi predložiti spominski spis o razmerah naprednega učiteljstva na Kranjskem in prosi, da bi se mu posvetilo potrebno pozornost. — Dalje se dovoljuje opozoriti na pravne razmere v Galiciji, kjer se je zgodil slučaj, da okrajni šolski svet učitelja, ki ga je okrajna učiteljska konferenca izvolila za zastopnika v okrajnem šolskem svetu, katerega je deželni šolski svet potrdil, izključuje iz seje okrajnega šolskega sveta, ga suspendira od tega častnega urada in uvede nad njim disciplinarno preiskavo zato, ker je ta kot član okrajnega šolskega sveta na seji opozoril na to, da okrajni šolski nadzornik ne dela z učiteljstvom vedno taktno. O tem slučaju je bilo visokemu ministrstvu za uk in bogočastje podano poročilo od poljske organizacije učiteljstva, in to v imenu vsega avstrijskega učiteljstva prosim, da bi visoka vlada ta slučaj blagovolila natančno preiskati in po krivici preganjanemu učiteljstvu nuditi zakonito obrambo.

Ministrski predsednik grof Stürgkh je izjavil, da je vlada že koncem minulega zasedanja pokazala resnično voljo, da bi se rešile finančne predloge, s katerimi bi bilo deželam pomagano. Iz istega vzroka je tudi takoj v začetku tega zasedanja nancvo vse moči napela, da bi se finančni načrt v prvi vrsti obdelal, in hvala dobri volji strank se je to tudi posrečilo. Upa, da bo v razmeroma kratkem času to delo srečno privedeno do konca.

Sicer so se pokazale takoj pri začetku sedanjega zasedanja gotove težkoče, toda vlada bo porabila vsa sredstva, da bi te težkoče bile zmanjšane in odstranjene in bi predloga, tako važna za nekatere dežele, bila sprejeta. Vlada seveda bo proti izločevanju kakršnegakoli dela malega finančnega načrta, zakaj smatra celo skupino finančnih predlog za eno in nerazdelno celoto. Naloga vseh strank, ki odkritosrečno mislijo s parlamentarnim delom, je, da bi dejansko pomagale in z nepotrebnimi debatami ne ovirale in ne zavlačevale važne akcije. Upa, da bi se na ta način pripravila sredstva, da bi dežele lahko pomagale učiteljstvu. Če delajo mirnemu delu v kateri deželi ovire neurejene politične in narodnostne razmere, se vkljub temu dá doseči sporazum, kakor se je zgodilo na Štajerskem, kjer je učiteljstvo dobilo, četudi ne popolne ureditve, vendar pomoč z vsoto 1.200.000 K, ki nikakor ni majhna za štajerske razmere. S tem so stranke zbornice pokazale izberno razumevanje za pomen izobrazbe kot važnega činitelja v narodnem življenju. Upa, da si stranke v parlamentu vzamejo Štajersko za zgled. — Glede posameznih slučajev, ki jih je navajal drugi govornik, pa opozarja na najvišji šolski urad, na naučno ministrstvo in deželne šolske svete, ki tem slučajem gotovo posvečajo polno pozornost.

Posl. dr. K. Kramář: Naša stranka je najzljavejše podpirala vse težnje, ki so merile na uzakonjenje malega finančnega načrta. Prosim pa gosp. ministrskega predsednika grofa Stürgkha, da bi vplival na deželno upravno komisijo na Češkem, da bi ta, v kolikor zadostujejo njena sredstva, učiteljem pomagala in to kolikor mogoče hitro. Seveda, mislim, da je skrajni čas, da bi se omogočilo delovanje češkega parlamenta. Le tam se more definitivno

urediti materialne razmere učiteljstva. Za to je pa treba, da bi bil najden kar najprej temelj za delovanje deželnega zbora. (Konec.)

Boj za kruh.

(Dopis z Goriškega.)

Končno je treščilo tudi pri nas. Vsa naša mizerija, vse naše izigravanje je priklopelo do vrhunca. Dolgo smo čakali, dolgo trpeli s stisnjenimi pestmi, vstal je eden, in glasovi z vse dežele so pokazali, da je izpregovoril že davno zaželeno besedo. Buknil je na dan kakor vihar.

Doslej bi mogli misliti povsod, da živimo mi tu na Goriškem v raji, saj se ni čulo javno nobene želje po regulaciji. V tem smislu so uravnavali svoje korake tudi naši famozni kruhodajalci: slavni c. kr. okrajni pomnoženi in nepomnoženi šolski sveti. Postavili so se na satlišče, da zavzemajo svoja mesta zato, da »šparajo« okrajne šolske fonde. V svojem »šparanju« tudi z mirno vestjo postavijo na cesto mladega učitelja, ki si je v vestnem izpolnjevanju svojega poklica nakopal bolezen, češ, mi moramo »šparati« in ne moremo plačevati nekaj tednov eventualnega suplenta. Torej, bratje v sosednih kronovinah, v tem oziru smo mi še en korak globlje!

Dolgo, dolgo se je zbirala nevihta in končno je priklopela do vrhunca. Vstala je vsa dežela od Koroške meje do Brkinov, in mi zahtevamo, kar nam gre. Pristudilo se nam je hinavsko obljubovanje in podlo izigravanje.

Sedaj smo stopili z računom pred merodajni forum. Vsak delavec je vreden plačila. In učitelj, ki žrtvuje svoji službi vse življenje, vso dušo in vse zdravje — za kar ga breajo na cesto! Tudi on zasluži plačila, da bo lahko vsaj živel, ne pa počasi poginjal.

V deželi je na krmilu takozvana »Narodna stranka«, torej je naša pot k njej. Z najboljšimi upi jo je pozdravilo ob zadnjih volitvah vse učiteljstvo in v tej smeri tudi uravnavalo svoje korake. Može, izvoljeni iz naroda in od naroda, bodo poznali naše razmere in naše težnje ter jih tudi izpolnili — ne samo uvaževali!

Te so pa znane. Prvič odpraviti okrajne šolske fonde in ustanoviti deželni šolski fond. Drugo, kar je s tem v zvezi, regulirati naše plače v znanem smislu. To ni nobena pretirana zahteva, pri nas celo prav lahko izvedljiva, zakaj čeprav se zvišajo plače, bodo nekateri okrajni plačevali manj šolskih doklad kot dosedaj. Torej ne stavimo nobenih utopij, in za izvršitev tega je treba le nekoliko dobre volje, resnične ljubezni do učiteljstva, kar nam tako pogosto deklarirajo, in vsaj nekoliko čuta pravičnosti in humanite.

Vedno boljbolj se pa pojavljajo glasovi, ki gledajo tudi na novoizvoljene poslance z velikim nezaupanjem, češ, izdali nas bodo tudi ti. No, mi smo pa prepričani še vedno, da je »Narodni stranki« znan naš obupni položaj. Da se pa pomirijo vsi glasovi, pa vendar prosimo nove poslance izjave, kako stališče zavzemajo z ozirom na naše vprašanje. Prosimo torej, na dan s pojasnilom: Ali ste pripravljeni prinesiti na dnevni red prihodnjega zasedanja goriškega deželnega zbora naše točke? Ali ste pripravljeni zastaviti vse moči, da se tudi izpolnijo? Poslanci, izvoljeni v tolikem upanju, izjavite se, učiteljstvo vse dežele nestrpno pričakuje vašega odgovora. Nestrpno pričakuje učiteljstvo vašega odgovora, ker se nas je doslej vedno izigravalo!

Med učiteljstvom pa vre. Tega hudoznika ne morejo zadržati sedaj več samo prazne obljube, to nam jasno kaže zadnje zborovanje Sežanskega učiteljskega društva v Štanjelu. Vsa nevolja, vse trpljenje je vzkipelo, in za energičnim odobrom Sežanskega učit. dr. stoji učiteljstvo vse dežele. Pripravlja se tudi zborovanje vsega goriškega učiteljstva, ki bo zahtevalo kruha.

Torej, gg. poslanci, mi zaupamo v Vaše poštenje, v Vašo dobro voljo in zato Vas vprašujemo:

Ali ste nam pripravljeni dati kruha?

Učiteljsko vprašanje na Češkem.

Iz Prage poročajo z dne 24. t. m.: Tu se je vršilo včeraj zborovanje čeških in nemških učiteljic, ki so razpravljale o slabem materialnem položaju učiteljstva in o kvarljivem vplivu materialne mizerije na rodovinsko življenje. Ko so učiteljice hotele sprejeti resolucijo, v kateri se pozivlja učiteljstvo, naj stopi takoj v pasivno resistenco, je vladni zastopnik shod razpustil.

Odborova seja štajerskega Lehrerbunda z dne 23. novembra 1913.

Dne 23. novembra 1913 je imel Štajerski Lehrerbund že drugič v tem mesecu svojo odborovo sejo. Navzoči so bili vsi slovenski in nemški odborniki. Glavna točka dnevnega reda je bil definitivni sklep za ključ, po katerem bi se naj razdelila draginjska doklada za 1914.

V začetku seje je poročal Lehrerbundov tajnik, graški učitelj Sattler, o mnenju, ki vlada v deželni odbor zastran razdelitve draginjske doklade za 1914. Deželni odbor je baje izjavil, da mu je ljubo, ako organizirano učiteljstvo zopet stavi svoje predloge zastran razdelitve doklade. Odločno pa odklanja razdelitev na podlagi od Lehrerbunda izdelanega osnutka za regulacijo plač, ker je to samo osnutek, ki ga deželni odbor za zdaj ne priznava. V poštev bi moral priti plačilni osnutek deželne odbora. Pred razdelitvijo po tem osnutku pa deželni odborniki sami učiteljstvo svarijo, da ne bi mogoče tak provizorij potem postal in ostal definitivna regulacija!

Nadalje so se posamezni člani deželne odbora izjavili proti temu, da bi se za vsako posamezno učno osebo ali za mnogo skupin morala posebe izračunati draginjska doklada, ter so se izrekli za bolj splošni ključ razdelitve. V deželnem odboru se je baje tudi zopet izrazilo mnenje, oženjene učiteljice iznova od draginjske doklade izključiti. Ko pa so učiteljski zastopniki poročali o veliki nevolji, ki je nastala letos zaradi tega med oženjenimi učiteljicami, in ko so predlagali, da se naj oženjene učiteljske pare smatra pri razdelitvi doklade saj za dve neozelenjeni učni osebi, se je deželni odbor baje temu mnenju naše organizacije vendar vdal. Nato je dobil besedo graški učitelj Kasper, da poroča o ključu za razdelitev draginjske doklade. Objavil je dva predloga: prvega v imenu nemškega Verbanda, drugega od njega samega izdelanega. Ker se prvi — to je Verbandov predlog — ni sprejel, ampak drugi Kasperjev predlog, poročamo samo o tem drugem predlogu.

Po tem sprejetem Kasperjevem predlogu se izreče Lehrerbund zastran razdelitve draginjske doklade za l. 1914. za nastopna načela:

1. Vsak učitelj in vsaka učiteljica naj nekaj dobi.
2. Meščansko-šolski učitelji naj ne dobe višje doklade kakor ljudskošolski učitelji.
3. Doklada se naj stopnjuje po službenih letih.
4. V stopnjah samih je razločevati med samskimi in oženjenimi učnimi osebami.
5. Službena doba se računaj od prvega provizoričnega — ne definitivnega — nameščenja.
6. Oženjeni učiteljski pari se smatrajo kakor dve neozelenjeni učiteljski osebi.
7. Vdovele moške učne osebe se štejejo k oženjenim.
8. Tudi vdovele učiteljice, ki nimajo pokojnine po svojem možu, a imajo skrbeti za otroke, se štejejo k oženjenim. (To načelo so zahtevali slovenski odborniki.)
9. Tudi supletni naj bodo za časa svoje porabe deležni doklade.
10. Doklada se naj šteje tudi v pokojnino.
11. Doklada se naj izplačuje mesečno z ostalo plačo.
12. Doklada se prične s 1. januarjem leta 1914.

Na podlagi teh načel je sklenil Lehrerbund na Kasperjev predlog navsoto-

vati sledeče stopnje za razdelitev draginjske doklade v letu 1914:

I. Vse učne osebe s samo zrelostnim izpričevalom naj dobe po 120 K.

II. Vse učne osebe do 5. službenega leta (vedno od prvega prov. nameščenja računano) naj dobe, ako so samske, po 180 K; ako so oženjene, po 270 K.

III. Vse učne osebe do 10. službenega leta naj dobe, ako so samske, po 270 K; oženjene po 360 K.

IV. Učne osebe do 20. službenega leta naj dobe samske po 360 K, oženjene po 480 K.

V. Učne osebe čez 20. službenih let naj dobe samske po 480 K, oženjene po 600 K.

VI. Oženjene učiteljice ženskih ročnih del naj dobe po 60 K, neozelenjene pa do 10. službenega leta 90 K, čez 10 službenih let pa 120 K.

VII. Pomožni jezikovni učiteljice (na nekaterih meščanskih šolah) naj dobe po 120 K.

Razen tega sprejetega Kasperjevega predloga so prišli v obravnavo še sledeči odklonjeni predlogi, ki jih tudi navedemo, da dobi slovensko učiteljstvo popolnoma jasno sliko o celi seji:

1. Predlog nemškega Verbanda, ki je bil čisto podoben Kasperjevemu predlogu, samo da je imel nekoliko nižje postavke, ki skupaj ne bi dosegli popolnoma 1.200.000 K.

2. Nov predlog vitanjskega nadučitelja Poscha, ki se je tokrat opiral popolnoma na službeno pragmatiko državnih uradnikov. Ta predlog se ni sprejel, ker bi po njem mlajši učitelji jako malo dobili, oženjeni učiteljski pari pa do 1500 K, kar baje ne bi bila več draginjska doklada, marveč že prava regulacija!

3. Izpreminjevalni predlog predsednika slovenske Zveze h Kasperjevemu predlogu, ki se je glasil: Diferenca med I. in III. krajevnim plačilnim razredom, ki znaša zdaj — ne računajoč draginjsko doklado iz leta 1907. — 400 K, se naj že povodom razdelitve draginjske doklade za leto 1914. zmanjša vsaj na polovico na 200 K, in sicer na ta način, da bi dobili učitelji II. krajevnega razreda od Kasperja predlagane doklade, učitelji I. krajevnega razreda za 100 K manjše, a učitelji III. krajevnega razreda pa za 100 K višje doklade, kakor jih je predlagal Kasper. Akoravno so nemški odborniki Lehrerbunda morali priznati, da je ta izpreminjevalni predlog pravičen, so ga vendar odklonili. Izjavili so, da bi jim že bilo simpatično, ako bi se učiteljem III. krajevnega razreda dalo nekaj več, a nesimpatično se jim vidi, onim I. krajevnega razreda kaj jemati! Vrhutega so izrekli bojazen, da bi deželni odbor, kakor litro bi Bund predlagal to razliko pri razdelitvi draginjske doklade, to gotovo upošteval, a ravno v nasprotnem smislu, da bi namreč učitelji III. krajevnega razreda ne dobili več, ampak — kakor leta 1907. — manj kakor oni višjih plačilnih razredov. Zaradi teh razlogov in ker je videl, da za svoje mnenje ne dobi večine, je predsednik slovenske Zveze svoj predlog umaknil.

Ko je tudi Posch umaknil svoj predlog, je bil potem Kasperjev predlog enoglasno sprejet ter stopi torej Lehrerbund z enoglasno storjenim sklepom pred deželni odbor.

Pri slučajnostih so slovenski odborniki izjavili, da ima plačilni osnutek, kakor ga je izdelal Štajerski Lehrerbund za definitivno regulacijo, toliko pomanjkljivosti in hib, da se naj opusti ter vzame za definitivno regulacijo za podlago službena pragmatika državnih uradnikov. Tudi nekateri nemški odborniki so temu pritrjevali, drugi pa so se že ogrevali za Bundov osnutek. Pred zopetnim zasedanjem štajerskega deželne zbora bo menda prišla ta zadeva v definitivni pretres v Lehrerbundu.

Ob sklepu tega poročila apelirajo slovenski odborniki Štajerskega Lehrerbunda na vse organizirano slovensko štajersko učiteljstvo, naj se v interesu stvari vzdrži vsake neplodne javne kritike zastran objavljenih Lehrerbundovih ukrepov. Dosedanji uspehi so se priborili, ker je štajersko učiteljstvo pokazalo stanovsko disciplino in ker je nastopilo složno! Le s tem načinom dospemo do končnih uspehov!

Nova krivica v Istri.*

Dne 3. septembra t. l. je bil izvoljen že drugič za župana neki nadučitelj in že drugič so mu zabranile šolske in politične oblasti vršitev te častne službe. Jako čudno je to, ko vidimo, da po drugih deželah županujejo učitelji. Da se bo videlo, kako krivično postopajo dotične oblasti, priobčujemo nekatere določbe iz občinskega volilnega reda.

§ 1. določuje kot volilce sledeče:

* Učiteljstvu prijazni listi naj ponatisnejo ta članek. P. i. s.

1. Vse člane občine avstrijske podanike, ki plačujejo v občini zaradi posestva ali zaradi vršitve rokoledstva ali zaradi dohodkov vsaj 2 K, neposrednega davka.

2. Med pripadniki občine brez ozirja na davek:

- a) Vsi kristjanski duhovniki, ki vrše službo v občini in ravno tako tudi judovski rabini.
- b) Dvorni, državni, deželni uradniki in uradniki javnih zalogov.
- c) Častniki in drugi vojaški funkcionarji, ki imajo naslov častnika in so v pokoj ali so opustili vojaško službo, pa jim še vedno pripada naslov častnika.
- d) Vojaški funkcionarji brez častniškega naslova, naj so v pokoj ali v službi, kakor tudi taki vojaški uradniki, če ne pripadajo h kaki vojaški četi.
- e) Doktorji, ki so si pridobili svoj naslov na kateri državi univerzi.
- f) Ravnatelji in nadučitelji ljudskih šol, kakor tudi vsi ravnatelji, profesorji in učitelji višjih učnih zavodov, obstoječih v občini.
- f) Pomorsko kupčijski kapitani, če imajo patent za dolgo vožnjo.

3. Častni člani.

§ 10. določuje: Izvoljeni ne smejo biti:

1. Tisti, ki so v občinski službi, dokler dejansko služijo. Dohodki, ki jih imajo iz občinske blagajne, zdravniki, duhovniki in učitelji jih ne izključujejo od izvolitve.

Za nas je iz tega paragrafa zadosti toliko in pogledimo še, koga izključuje § 36. od pravice biti izvoljenim županom. Ta paragraf pravi: »Vsi člani občinskega zbora, stanujoči v občini, smejo biti izvoljeni, izključeni so le ti:

1. Osebe, ki nimajo domovne pravice v dotični občini.
2. Dvorni, državni, deželni uradniki in uradniki javnih zalogov, ako dejansko vrše svojo službo.
3. Duhovniki.

Deželni odbor trdi, da ne sme biti izvoljen učitelj županom, ker je deželni uradnik. Če velja to, vprašamo samo, naj nam javno pove, zakaj ni bil deželni odbor dosleden tudi takrat, ko je razdelil deželnim uradnikom 30.000 K draginjske doklade in ni dal tudi učiteljstvu enako podporo? Takrat učiteljstvo ni spadalo med deželne uradnike, a spada med deželne uradnike, ko mu hočete omejiti po zakonu mu zajamčene pravice!

Politiške in šolske oblastni trde, da učitelj ne sme biti župan, ker je v Istri župan obenem predsednik krajnega šolskega sveta. Mi ne moremo nič proti temu, ker istrski deželni zakon tako določuje, kakor se ne more nihče spodtikati na tem, ker je okrajni glavar obenem predsednik okrajnega in c. kr. namestnik predsednik deželne šolskega sveta. Na Goriškem si krajni šolski sveti volijo sami svojega predsednika, in mnogokrat opazimo, da je izvoljen učitelj predsednikom, a se zaradi tega ne spodtika ni šolska, ni politična in tudi ne deželna oblast.

Iz teh malih črtic je razvidno, kako krivično se postopa z učiteljstvom v Istri. Marsikdo nam poreče, da se je imel dotični nadučitelj pritožiti proti takemu postopanju. Kaj bi revežu to pomagalo? Še preden bi ministrstvo rešilo njegovo pritožbo, bi ga premestili iz službenih ozirov v kateri zakoniti kraj.

Razvidno je, da se istrske oblastni boje, ako bi katero občino vodila sposobna oseba, in rajše vidijo, da jo vodi tudi kateri analfabet, ker one so prepričanja, da take ložje obračajo tako, kakor je njim ljubo, namreč oblastnjam. To za naš narod v Istri ni koristno, ampak neizmerno škodljivo, kakor je splošno škodljivo za učiteljski ugled. Zato se čudimo, da k temu molči »Politiško društvo za Hrvate in Slovence«, da k temu molči »Prosvjeta« in da k temu molči »Slovensko učiteljsko društvo v Istri!« Sicer vemo, da prvo deluje le takrat, ko je deželna ali državna volitev, ali sta pričeli tudi drugi dve spati spanje pravičnega? Vsaj za slednje vemo, da je bilo jako delavno in ni opuščalo prilike, kjer je bilo potreba se oglašiti za učiteljski ugled. Ker istrski deželni zbor ne deluje, se čudimo, da molče in ne vprašajo istrski državni poslanci ministrstva, ali mu je znano, kako tudi državne oblasti v Istri kršijo deželne zakone, in ali jim noče tega zabraniti?

Vobrambo našega stališča.

V »Soči« z dne 22. t. m. čitamo v članku »K cilju« polemiko proti »Brkinu«, pisatelju uvodnega članka v »Tovarišu« z dne 24. oktobra t. l. »Brkinu« očita njegov partner, neki »Kraševce« mnogo stvari, ki ne interesirajo javnosti prav nič, zato tudi ne spadajo v javen list. »Da je uskočil v demokratski tabor, da čita in nosi v žepu »Arbeiter-Zeitung«, iz katere da je plagiral svojo duhovnost«, to so po našem mnenju »Brkinove« privatne zadeve in zato tako neduhovita očitanja, da bi jih

kak pristni Kraševce nikdar ne spravil preko zob. Toda kakor rečeno, to je njuna stvar in nas ne zanima. Zanima nas pa v tej polemiki nekaj drugega in to hočemo prikriti.

Predvsem konstatiramo, da so »Brkinova« izvajanja v »Tovarišu« našla vsaj pri nas na Krasu vsestransko odobravanje. Vsem je govoril prav od srca. Da nismo Kraševci v tem soglasju osamljeni, to tudi dobro vemo, ker nam je ravno Deželno učiteljsko društvo dalo dokaz za to.

Dejstva so torej sledeča: 1. peticija Dež. uč. društva je pomenila kršenje stanovske solidarnosti, 2. sestavljena je bila faktično v bizantinskem tonu, ki ni delal časti učiteljstvu na sploh, še manj pa specialno sestavljalcem, 3. tudi taktično je pomenila peticija veliko napako.

To je ožigosal »Brkin«, in da je trdil prav ter da je govoril od srca večini goriškega učiteljstva, je priznalo Deželno učiteljsko društvo samo, ki je sklenilo to peticijo umakniti.

Če »Kraševce« še vedno vztraja na svojem intransigentnem stališču glede te peticije, izhaja to le iz trme, izvirajoče iz neke megalomanije, ki pa nikakor ne more biti za nas merodajna.

To je ena točka iz polemike med »Kraševcem« in »Brkinom«, ki zanima tudi nas. Pa še neka druga — za nas nič manj interesantna. »Kraševce« v »Soči« se ne more tudi sprijazniti z dejstvom, da je sežansko učiteljstvo izreklo zastopnikom davkoplačevalcev v sežanskem šolskem okraju svoje zaničevanje za brezmejni cinizem, s katerim traktirajo ti gospodje kraške učitelje.

Ni eden od prizadetih gospodov ni smatral potrebno, da bi svoj korak opravičil, niti da bi reagiral na to resolucijo. Dobil pa se je kolega — če je sploh učitelj — ki je opravil to delo zanje. Kako naj imenujemo tako delo? Ali ve ta človek, kaj je stancvska solidarnost? Ali ima ta človek sploh pojem o kaki disciplini? Če se hoče pripraviti z »Brkinom« zaradi njegove rdeče barve, svobodno mu, čeprav kaže tudi s tem, da je jako naiven, če gleda učitelja-socialista kot kako pošast, toda toliko bi se pa Kraševci že držnili prositi ga, da naj se ne vtika v zadeve, ki jim s svojo zlobudravostjo le škoduje. Temu čudnemu kolegu niti to ni všeč, da smo v »Tovarišu« približali dejstvo, da so nam letos naši kruhodajalci odbili še tisto bomo 5% draginjsko doklado. Članka v »Tovarišu« ni napisal »Brkin« in pa če bi ga tudi, bi se zaradi tega nič ne izpremenilo na dejstvu, da je bila tista sarkastična primera o otrobi v njem čisto na svojem mestu. Sicer pa je tudi skrajno paradoksnost, da ne rabimo drugega izraza, izmetati sklepe vsega učiteljskega društva sežanskega na rovaš ubogemu »Brkinu«, ki ga pa (mimogrede omenjeno) še pri zborovanju ni bilo. »Brkin« je pri vsem tem čisto postranska oseba; tudi je za stvar čisto vse eno, kje zajema ta oseba svojo duhovitost.

Ta »Brkin« dela torej zgagarsko delo. S takim početjem, da se le ustvarja sovražstvo med posestnikom in učiteljem, a največkrat v škodo poslednega — tako trdi ta kolega. Vprašamo le: Kaj pa ima učiteljstvo od tega, da je vedno le z rokami traktiralo svoje talni-prijatelje? Nič in čisto nič! Še tisto beraško doklado (mesečnih 6 K) so nam v svoji veliki ljubezni odvzeli. Ali naj se ogrevamo za platonsko ljubezen? Klanjajmo se še naprej kolegi, da nam ne odvzamejo še tega, češar nam niso dali! Bog varuj, povedati tem ljudem resnico v obraz: žaljeni bodo v svoji veliki ljubezni do nas, in ker nam ne morejo odvzeti draginjske doklade, ki je nimamo, odvzeli nam bodo otroke. Po mnenju kolege iz »Soče« je vladala dozda med učiteljstvom in posestniki ganljiva ljubezen, pa pride ta nesrečni »Brkin«, in — oh, adijo, ljubca moja!

Sicer pa je mož iz »Soče« tudi jako praktičen! Rečno naj bo naše učiteljstvo, računa naj z obstoječimi razmerami v deželi! ... Torej plašč po vetru, kaj ne, to bodi naša praktična filozofija! Če zmagajo agrarci — učitelj, pojdi vase in bodi realen! Če zmagajo naprednjaki — tovariš, ne pozabi na realnost! Če zmagajo narodnjaki, kolega — plašč po vetru — delaj na narodnem polju!

Če bomo tako delali, je »samo po sebi umevno, da podeli tako delo tudi našemu narodnemu učiteljstvu, kar mu gre«, pravi tovariš v »Soči«.

In mi pravimo: Ker smo tako delali, je podelilo tako delo našemu narodnemu učiteljstvu, kar mu je šlo, namreč — batine. In za te batine naj bi se mi še s ponižnim poklonom zahvalili. Hvala lepa!

Več Kraševcev.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj ne zboruje dne 4. decembra temveč šele me-